

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2023, 23(2), 604 – 624. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2023..-1104113>

Yeni Nesil Dadı: Medya!

Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarındaki Medyanın Rolüne İlişkin Ebeveynlerinin ve Öğretmenlerinin Bakış Açıları

New Generation Nanny: Media!

Perspectives of Parents and Teachers regarding the Role of Media in the Gender Perceptions of Preschool Children

Cansu BOZER¹ , Şule ERDEN ÖZCAN² ,

Geliş Tarihi (Received): 15.04.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 22.03.2023

Yayın Tarihi (Published): 15.06.2023

Öz: Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarında medyanın rolüne ilişkin ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin bakış açılarının incelenmesidir. Bu sebeple araştırmacı çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik medyanın rolüne ilişkin ebeveynlerin ve öğretmenlerin bakış açılarını keşfetmek, deneyimlerini ortaya koymak ve analiz etmek amacıyla, araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım olarak planlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, amaçlı ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilen iki okul öncesi eğitim kurumundan her anaokulu için sekizer ebeveyn ve çocuklarının bir öğretmeni olmak üzere toplamda otuz iki ebeveyn ve iki öğretmen oluşturmuştur. Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve bu formda, ebeveynlere ve öğretmenlere, çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik medya rolüne ilişkin gözlemlerinin neler olduğunu, çocukların söylem ve davranışlarını nasıl yorumladıklarını nasıl yönlendirdiklerini belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Görüşmelerden elde edilen verilerden uygun tema, kod oluşturularak içerik analizi yapılmıştır. Bu çalışmanın önemli sonuçlarından biri ebeveynlerin çocukların toplumsal cinsiyete yönelik medyanın rolüne işaret eden davranışlarına yanıtlarında ataerkilliğin varlığı saptanmıştır. Diğeri ise öğretmenlerin, öğrencilerini cinsiyet eşitliğine dayalı bir eşitlikçi bir düşünme biçimi oluşturma çabasında oldukları saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Toplumsal cinsiyet algısı, okul öncesi dönem, ebeveynler, öğretmenler, medya

&

Abstract: The aim of this research is to examine the perspectives of parents and teachers regarding the role of media in the gender perceptions of preschool children. For this reason, the research is planned as a phenomenological approach, one of the qualitative research methods to find out the perspectives of the participants regarding the role of the media on children's gender perceptions, to reveal and analyze their experiences. The research study group consist of 32 parents and 2 teachers from each of the two pre-primary education institutions selected by purposeful criterion sampling method, 8 parents for each kindergarten and 1 teacher for their children. Semi- structured interview method is used for these interviews. In the semi-structured interview forms, questions were asked to parents and teachers to determine what their observations were, regarding the media role on children regarding gender perceptions, how they interpret and how they guide children's discourse and behavior. Content analysis was made to investigate the subject in depth by creating a suitable theme and code from these data. One of the important results of this study is that the existence of patriarchy has been determined in the parents' responses to the children's behaviors pointing to the role of the media towards gender. On the other hand, it has been determined that teachers are trying to create an egalitarian way of thinking for their students based on gender equality.

Key words: Gender perception, Preschool period, parents, teachers, media

Atıf/Cite as: Bozer, C. & Erden-Özcan, Ş. (2023). Yeni Nesil Dadı: Medya! Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarındaki Medyanın Rolüne İlişkin Ebeveynlerinin ve Öğretmenlerinin Bakış Açıları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 604-624. DOI:10.17240/aibuefd.2023..-1104113

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/ijaws>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2015 – Bolu

* Makale 1. yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Öğr. Gör. Cansu Bozer, Kapadokya Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, cansubozer01@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1825-6042>

² Doç. Dr. Şule Erden Özcan, Çukurova Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi, sule.erden@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8748-1166>

1. GİRİŞ

Günümüzde okul öncesi dönemindeki çocuklar için medya araçları yeni nesil dadılar olarak tanımlanabilir (Nikken, 2021). Okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik olarak çeşitli medya araçları; çocuk programları, animasyon filmler, çizgi filmler, televizyon kanalları, video oyunlar ve internet uygulamaları bulunmaktadır. Çocuklar sadece eğlenme amaçlarının yanı sıra keşfetmek, dünyayı tanımak ve anlamak için de medya araçlarından faydalanırlar (Ünal & Durualp, 2012). Altıncılık & Özkan (2014) ve Rideout (2017) çalışmalarında, okul öncesi dönem çocuklarının günde yaklaşık iki saat ve üzeri televizyon izlediklerini saptamışlardır. Çocuklar medyada gördüğü herhangi bir hareket veya durumu aynı şekilde taklit etmeye çalışabilir (Tümkan, 2007). Bu yüzden toplumsal cinsiyet algılarına etki eden çevresel etkenlerin başında medya gelir, çünkü çocukların gördükleri davranışı özdeşleştirerek hareket ve davranışlarına yansıtmasında medyadaki rol modeller çok önemli bir yere sahiptir (Onay & Kıyılıoğlu, 2021; Çelebi, 2022). Çocuklar, medyada gördükleri kadın ve erkek rol modeller üzerinden kendilerine sunulan cinsiyet kalıp yargılarını kendilerince anlamlandırabilirler (Yavuz, 2007). Biyolojik cinsiyet oluşumuna karşı, toplumsal olarak "erkeklik" ve "kadınlık" şeklinde yani kadın ve erkek olmaya yüklenen anlamlar, beklentiler çok erken dönemde görülmeye başlamaktadır. Sosyal yaşamda her ne kadar toplumsal cinsiyetin farklılığı biyolojik farklılıklardan kaynaklansa da aynı anlamı taşıdığı anlamına gelmez (Amott & Matthaiei, 1981; s. 154). Cinsiyet rollerini toplum belirler ve çocukların da algılarında yer edinerek, rollere uygun davranmasına çocuklar teşvik edilir (Gander & Gradiner, 2010; s. 141). Maccoby ve Jacklin' in (1974) belirttiği üzere, davranış sosyal bağlam içerisinde oluşur. Toplumsal cinsiyet algısı, sosyal kurumlar sonucunda elde edinilen deneyimler, isteklendirme ve özdenetim mekanizmaları gibi içsel işlevlerin birleşimiyle oluşturulur. Çocuğun çevresini gözlemleyerek öğrenmesinin yanı sıra ona öğretilenler, sunulan düşünce yapıları ve cinsiyetler arasında yapılan ayrımlar çocuğun düşüncelerini şekillendirir. Cinsiyet rolleri ebeveynler gibi hayli önemli kişileri gözlemleyerek öğrenilir (Bandura, 1982). Çocuklar ebeveynleriyle birlikte yakın çevreleri, öğretmenleri gibi kişileri de gözlemler ve gözlemledikleri davranışları içselleştirerek öğrenirler. Cinsiyetler arasındaki davranışsal farklılıkların oluşumunun sebebi söz konusu farklılıkların öğrenilmesi iken toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde anne, baba, yakın çevre ve medya etkin unsurlardır (Pehlivan, 2017; s. 504).

Türkiye'de (Alabay & Yağan Güder, 2014; Arslan, 2015; Bakır & Palan, 2010; Çankaya, 2009; Deniz, 2016; Gündüz Kalan, 2010; Karaca & Papatya, 2011; Köker & Karaaslan Şanlı, 2011; Oruç, Tecim & Özyürek, 2011; Sabuncuoğlu, 2006; Şenkal, 2016; Türkmen, 2012; Uluyağcı & Yılmaz, 2007; Uray & Burnaz, 2003; Yağan Güder, Ay, Saray & Kılıç, 2017) ve yurtdışında (Furnham & Paltzer, 2010; Malhojt-Lee, 2018; Morrison & Shaffer, 2003; Perea, 2015; Seidler, 2008; Velandia-Morales, & Rincon, 2014) yapılan pek çok araştırmada medyada toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin içerikler ve toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksel biçimde sunulduğu ifade edilmiştir. Günümüzde Birleşmiş Milletlerin öncü küresel kalkınma ajansı olan BM Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama üzerine çalışmalar yürütmektedir ve Türkiye her geçen yıl sıralamada daha da geriye gitmektedir (UNDP, 2022). Toran (2017), ülkemizde erken çocukluk döneminde sürdürülebilir kalkınmaya yönelik çalışmaların (Temiz & Cin, 2017; Tuncer & Şen, 2018) yetersiz olduğunu belirtmektedir. Bu noktada dijital nesil olarak adlandırılan (Hilçenko & Jakovljević, 2019) çocukların, sosyal bağlam içerisinde öğrenebilecekleri eşitlikçi bir yaşam tarzını benimsemeleri için ebeveynleri, öğretmenleri ve medyaya önemli görevler düşmektedir. UNDP 2030 hedefleri arasında yer alan Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma kapsamında toplumsal cinsiyet

eşitliğini yeniden inşa eden çalışmalarının, toplumdaki ayrımcılığın ortadan kaldırılması için özellikle erken çocukluk döneminde her alanda artması gerekmektedir.

1.1. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarında medyanın rolüne ilişkin ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin bakış açılarının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

- 1- Ebeveynlere ve öğretmenlere göre, çocuklar toplumsal cinsiyet algılarına yönelik medyadan nasıl mesajlar alırlar ve bu mesajları kendi yaşamlarında nasıl ortaya koyarlar?
- 2- Ebeveynlerin ve öğretmenlerin, çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik medya mesajlarını anlamlandırmalarında yardım ve çabaları nasıldır?

1.2. Araştırmanın önemi

Türkiye’de medyanın çocukların üzerindeki rolüne dair görüşlerin alındığı çalışmaların çalışma grubu incelendiğinde, en çok annelerle (Altunkılıç & Özkan, 2014; Asena, 2009; İvrendi & Adak Özdemir, 2010; Kalafat Çat, 2018), öğretmenlerle (Can, 1995; Şahin, Çoban & Karaman, 2018) ve iki grubun da birlikte görüşlerinin ele alındığı çalışmalar (Adak Özdemir & Ramazan, 2012; Türkkent, 2012) fark edilmiştir. Babaları da dâhil eden çalışmaların (Kurugöl, Yenigün, Kusun & Özgür, 1994; Karabulut, 2003) ise sınırlı sayıda olduğu belirlenmiştir. Oysa McDonald (1988) babalar tarafından sağlanan uyarıcıların çocuklar için oldukça önemli olduğunu belirtmiştir (Akt. Kandır & Alpan, 2008). Ayrıca yapılan bu çalışmalarda medyanın çocukların üzerindeki rolü incelenirken, çocukların toplumsal cinsiyet algısına yönelik rolüne bazılarında birkaç paragraf yer verilmiştir. Yurtdışında medyanın çocukların toplumsal cinsiyet algısına yönelik rolüne ilişkin yapılan çalışmalar bulunmaktadır (Huntemann & Morgan, 2001; Hains, 2007; Malhojt-Lee, 2018). Bu araştırmanın amacı kapsamında değerlendirildiğinde ise, öncelikle çocukların eğitimine birlikte destek olan ebeveynlerin ve öğretmenlerin medyanın çocukların toplumsal cinsiyet algılarındaki rolüne ilişkin bilinçli ve eleştirel yaklaşım bağlamında ele alınmasının, detaylı incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırma çocukların toplumsal cinsiyet algısına yönelik, medyanın rolünü temele alarak her iki ebeveynle ve öğretmenlerle yapılmış olması, bu bağlamda ebeveynlerin ve öğretmenlerin bakış açılarının ortaya konması; ebeveynler ve öğretmenlere yol gösterici öneriler getirmesi, alandaki araştırma birikimini desteklemesi ve bu alanda çalışan araştırmacılara hizmet etmesi bakımından önemlidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemi olarak belirlenmiştir. Nitel araştırma yönteminde araştırmanın amacı yorumlayıcı bir yaklaşımla ele alınır, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısıyla inceleyen bir yöntemdir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009). Bu sebeple araştırmacı ebeveynlerin ve öğretmenlerin bakış açıları üzerinden çocukların toplumsal cinsiyet algılarında medyanın rolünü keşfetmek, deneyimlerini ortaya koymak ve analiz etmek amacıyla, araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Fenomenolojik yaklaşımda kişilerin deneyim ve tecrübelerinden yola çıkarak betimleme yapılmaktadır (Patton, 2018, s.106). 1. sıra yaklaşımda araştırmacı fenomeni kendi başına tarif etmeye çalışır. 2. sıra yaklaşımda ise araştırmacı çalışmaya katılan bireylerin algılamalarını dikkate alır (Trigwell, 2000). Bu araştırmada çocukların toplumsal cinsiyet algılarını (1. sıra yaklaşım), araştırmanın çalışma grubunu oluşturan ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin (2. sıra yaklaşım) deneyimleri, bakış açıları üzerinden dikkate alındığından dolayı uygun görüşmüştür.

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Bu araştırmanın katılımcıları amaçlı ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Amaçlı ölçüt örnekleme, araştırmacının belirli kıstasları belirlenmesi ile oluşur. Araştırmacı ölçütünü hangi özellikleri taşıyan birey ya da durumları çalışacağına karar vererek belirler ve buna göre oluşturur (Büyüköztürk ve

diğerleri, 2009). Bu araştırmada, çocukların 3 ve 5 yaş aralığında cinsiyetin sürekliliğini anlamaya başlaması, 5 ve 7 yaş aralığında cinsiyetin değişmezliği ilkesini kazanmalarından (Dökmen, 2004:63; Hollander, 2001:229) dolayı 5 yaş birinci ölçüt olarak ele alınmıştır. Diğer ölçüt ise, aynı çocuğun hem ebeveynleri hem de öğretmenlerinin araştırmaya dahil edilmiş olmasıdır. Böylece ebeveynlerin ve öğretmenlerin, çocukların medya iletilerini anlamalarına nasıl yardımcı oldukları derinlemesine ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu araştırmanın çalışma grubunu bir vakıf üniversitesine ait iki anaokulu ve bu okula devam 5 yaş çocuklarının ebeveynleri (32, annelerin yaş ortalaması 37, babaların yaş ortalaması 42) ve öğretmenleri (2, yaş ortalaması 24) oluşturmaktadır.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Nitel veriler, çalışma grubundan demografik bilgi formu, ebeveyn yarı yapılandırılmış görüşme formu ve öğretmen yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği; araştırmacı katılımcıyla önceden hazırladığı görüşme formu ile görüşmenin gidişatına bağlı olarak alt sorularla görüşmenin akışını etkilenerek daha da derine inilmesi sağlanmaktadır (Türnüklü, 2000). Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, görüşme esnasında araştırmacıya neyin önemli olduğu, hangi özel konunun takip ve genişletilmesi gerektiği konusunda olanak sağladığından dolayı seçilmiştir (Bearman, 2019). Soruların açık ve anlaşılır olarak ifade edilmesine, farklı yorumlara neden olmamasına ve yönlendirici olmamasına dikkat edilmiştir. Görüşme formu geliştirirken konuyla ilgili yazın taranarak araştırma, makale, tez incelerken öncelikle odaklanılması gereken sorular ana başlıklar halinde oluşturulmuştur. Ebeveyn görüşme formu ve öğretmen görüşme formu olmak üzere iki yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu araştırmada, görüşme formları için alan bilgisine sahip Okulöncesi Anabilim Dalı bir Öğretim Üyesi ile nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman iki kişinin görüşüne başvurulmuştur. Bu incelemede uzmanlar formun kapsam geçerliliği için, soruları birlikte incelemişlerdir. Araştırmanın deseninden toplanan verilere kadar olan süreç eleştirel bir gözle ele almışlardır. Uzmanlar, soruların araştırmanın amacı doğrultusunda uygunluğunu, ifadelerin anlaşılabilirliği, soruların sırası hakkında araştırmacılara geri bildirimde bulunmuştur. Görüşme formu, uzmanlardan gelen dönütlere göre içerikleri detaylandırılmış, soru sayısı ebeveyn görüşme formu için 15'ten 17'ye, öğretmen görüşme formu 12'den 14'e yükseltilmiştir. Soruların anlaşılabilirliğini ölçmek amacıyla iki ebeveyn ve bir öğretmen ile pilot uygulama yapılmıştır ve son hali düzenlenmiştir. Ebeveyn ve öğretmen görüşme formlarında; medyanın çocukların toplumsal cinsiyet algılarında nasıl rolü olduğunu anlamaya yönelik, bununla ilişkili olarak sorular bulunmaktadır. Neler gözlemledikleri, nasıl davranışlar fark ettikleri, kendilerinin nasıl geri dönütlerde ve yönlendirmelerde bulduklarını, medyanın çocukların toplumsal cinsiyet algılarındaki rolünü anlamaya analiz etmeye yardımcı olacak sorulara yer verilmiştir.

2.4. Verilerin analizi

Araştırmacı ebeveynler ve öğretmenin bakış açılarını incelemek ve analiz etmek için, ilk üç soru demografik bilgiler içeren, ebeveynler için on yedi sorudan oluşan, öğretmenler için on dört sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanmıştır. Görüşmeler yapılmadan önce etik kurul izni, idari izin, ebeveynlerden ve öğretmenlerden aydınlatılmış onam alınmıştır. Görüşmeler, araştırmacı tarafından elle kayıt altına alınarak, veri kaybı yaşanmaması için ses kaydı yapılmıştır. Ebeveynler ve öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, veri analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi tekniği; katılımcıların her bir görüşme sorusuna karşılık söylediklerinin çözümlenmesiyle elde edilen ve yazılı hale getirilen verilerin analizidir (Strauss ve Corbin, 1990). Görüşmelerden elde edilen veriler önceden belirlenmiş başlıklar altında toplanmıştır. Bu aşamalar boyunca birbiriyle ilgili kodları altında toplayabilecek ana temalar

üzerinde de düşünülmüş, kavram ve ifadelerin ne oranda veriye uygun olduğunu gözden geçirilmiş ve bunlarla ilgili notlar da alınmıştır. Araştırmacılar verileri önce ayrı ayrı kodlamış, daha sonra bir araya gelerek kodlar karşılaştırılmıştır. Birlikte tekrar kodlayarak son hali verilmiştir, böylece farklılıklar en aza indirilerek iç güvenilirlik sağlanmıştır. Ayrıca ebeveynlere ve öğretmenlere süreçle ilgili detaylı bilgiler verilerek ve aydınlatılmış onamları alınarak dış güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Bu aşamaların sonunda verilerden uygun tema, kod oluşturulmuştur. İçerik analizinin temel amacına uygun olarak özetlenmiş şekilde, okuyucuya bu kodlar verilerek, alıntı yapılarak bulgularda sunulması amaçlanmıştır.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Kapadokya Üniversitesi

Etik değerlendirme kararının tarihi: 03.02.2020

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2020.01

3. BULGULAR

Ebeveynlerin ve Öğretmenlerin Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarına Yönelik Medyanın Rolüne İlişkin Bakış Açılarında Ait Bulgular

Ebeveynlerin ve öğretmenlerin, medyanın çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik rolüne ilişkin görüşleri Tablo 1’ de sunulmuştur.

Tablo 1.

Ebeveynlerin ve Öğretmenlerin, Medyanın Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarındaki Rolüne İlişkin Bakış Açıları

Tema	Kategori	Kod
Kalıp yargısal görüşler	Dış görünüş	Süslü-bakımlı
		Temiz
		Güçlü
		Giyim tarzı
		Sakin-Uyumlu
		Nazik-kibar
		Zayıf-korunmaya muhtaç
	Davranış biçimi	Anneye yardımcı
		Güçlü-kuvvetli
		Hareketli
		Rekabeti seven
		Oyun-oyuncak tercihi
		Oyun arkadaşı seçimi
		Rol model alma
Tüketim alışkanlığı oluşturma		

Tablo 1’e bakıldığında ebeveynlerin ve öğretmenlerin, medyanın çocukların toplumsal cinsiyet algılarındaki rolüne ilişkin, çocukların algılarını yönlendirmesine ait bakış açılarında bir tema bulunmaktadır. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin ortak görüş bildirdiği bu temalar kalıp yargısal görüşlerdir.

Kalıp yargısal görüşler iki kategoriye ayrılmıştır. Bunlardan ilk kategori dış görünüştür. Dış görünüş kategorisine ait kodlar süslü-bakımlı, temiz, güçlü, giyim tarzıdır. Süslü-bakımlı, temiz kodları kız çocuklarının bakış açılarındaki ilişkinen; güçlü, erkek çocuklarının bakış açılarına ilişkindir. Giyim tarzı kodunda, ise hem kız hem de erkek çocukların toplumsal cinsiyete yönelik bakış açılarına göre farklılaştığına ilişkin bulgulardır.

Katılımcıların dış görünüş kategorisinin ilk kodu olan süslü-bakımlıya ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

AN8: ... en büyük etkenlerden birisi medya ve kızım fazla zaman ayırıyor. Süse çok önem veriyor. Kızların güzel olması, bunun için gereken neyse onun yapılması gerekiyor gibi mesajlar veriyor. Saç şekli giysi seçiminde bunu açıkça görüyorum.

Ö2Ö3: Medyadan etkilendiklerini açıkça gözlemlemekteyim. Kızlar süslenip güzel görünmeyi severler ve televizyonda da bu şekildedir.

Ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşlerine göre, medyanın çocukların toplumsal cinsiyet algılarındaki rolüne ilişkin yeri ve fikirlerini yönlendirmelerine dair kız çocuklarına ait bulgular olarak belirtilen süslü-bakımlı kodda kız çocuklarının izledikleri karakterleri rol model aldıkları ve onlar gibi görünmek istedikleri açıkça görülmektedir.

Katılımcıların dış görünüş kategorisine ait ikinci kod olan temize ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

Ö2Ö5: Medyada görüyor kızlar her zaman temiz ve düzgün kıyafetler seçmelidir düşüncesinde, kendisi bu yüzden kıyafetine, temizliğine onlar kadar önem vermemeli şeklinde düşünebilir. Sevdiği karakterler sokakta oynayan yarışlar yapan erkek çocuklarıdır. Birebir onların söylemlerini gözlemliyorum.

Kız çocuklarının medyadan aldığı mesajlar bağlamında, dış görünüşüne ilişkin temiz görünmeleri gerektiğini, erkek çocuklarının kızlara göre daha az özen gösterdiği, bu konuda titiz davranmadıkları gözlemlenmiştir.

Katılımcıların dış görünüş kategorisine dair üçüncü kod olan güçlüye ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

AN4: Televizyonda gördüklerine göre, erkekler çok güçlü karakterlerdir, her şeyi yapabilir ve kadınlara da yardım ederler onları kurtarır kahraman olurlar. O da kahraman olmak istiyor.

BN4: Kaslı, uzun boylu, kuvvetli olan erkekler gibi olmak ister. Medyada da karşımıza çıkan erkek profili bu şekilde ve etkilendiğini düşünüyorum doğal karşılıyorum.

Ö1Ö4: Çizgi filmlerde erkekler güçlüdür. Kızlara yardım ederler diye düşünür çünkü onlardan daha güçlüdürler. Masa çekilecekse bunu kendisi yapmalıdır.

Erkek çocuklarının medyadaki erkek karakterlerin güçlü, kaslı, görünüşleri kalıplı, güçsüzlere yani kızlara yardımcı olan bireyler olmaları gerektiğine dair mesajlar aldıkları bulguları elde edilmiştir. Özellikle medyada gösterilen süper kahramanların erkek olması ile birlikte, erkek çocuklarının biyolojik cinsiyetleriyle özdeşleştirerek erkeklerin onlar gibi olmaları gerektiğini düşündükleri, kız çocuklarının da bunu kabullendiği saptanmıştır.

Katılımcıların dış görünüş kategorisine dair kod olan giyim tarzına ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

BÜ4: Emir' e göre erkekler pantolon ve gömlek giyerler. Papyon da takarlar. Sevdiği karaktere özendiği için kendisi de papyonu çok sever ve takmak ister.

Ö1Ö2: *Giyim ayrımı yapmaktadır. Kızlar etek giyer, elbise giyer, çiçekli uygun tokalar takmayı severler bunu medyada görüyor, izlediği çizgi filmde sevdiği karakterler erkek ve onların kıyafetlerini tercih ediyorlar...*

Medyanın dış görünüşleri hakkında verdiği mesajlara ilişkin elbise-etek kız gibi giyim tarzının kız çocuklarının aldığı mesajlara yönelik, pantolon ve gömlek giymelerinin erkek çocuklarının aldığı mesajlara yönelik olduğu belirtilmiştir. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin ortak görüş bildirdiği giyim tarzında medyanın önemli bir rolü olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1' e bakıldığında ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşlerine göre, medyanın çocukların toplumsal cinsiyet algılarında yönlendirmesine ilişkin ikinci kategori davranış biçimidir. Davranış biçimi kategorisinde, sakin-uyumlu, nazik-kibar, zayıf-korunmaya muhtaç, anneye yardımcı kodları kız çocuklarının algılarına yönelik oluşturulmuşken, güçlü-dayanıklı, hareketli, rekabetçi kodları erkek çocuklarının algısına yönelik oluşturulmuştur. Oyun-oyuncak tercihi, oyun arkadaşı seçimi, tüketim alışkanlıkları oluşturma kodları hem kız hem de erkek çocuklarının toplumsal cinsiyet algılarında medyanın davranış biçimlerini yönlendirmesinin ortaya çıkmasıyla oluşturulmuştur.

Katılımcıların sakin-uyumlu koduna ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

BÜ6: *Medyayı annesi kısıtlı zaman diliminde izletiyor. Cinsiyetlerine uygun davranışları gözlemliyor ve taklit ediyor sakınca yok. Kız çocuğu erkek çocuğuna göre uyumludur. Karşı cinse ait bir davranış gözlemedim.*

Ö2Ö6: *Çizgi filmlerde kızlar erkeklere göre uyumlu, ebeveynlerini üzmeyen bireylerdir diye düşünür, Hira medyadan en çok etkilenen ve günlük yaşamında söylem ve davranışında en çok bunu fark ettiğim öğrencim diyebilirim.*

Ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşlerine göre, medyanın çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik davranış biçimleri hakkında verdiği mesajlara ilişkin, uyumlu kodunun kız çocuklarına ait bulgular olarak belirtildiği, kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha uyumlu bireyler olduğu bulgusuna varılmıştır. Kız çocuklarının medya ve ev içinde kalıp yargısal düşünerek cinsiyetlerine uygun davranışlar sergilerken, erkek çocuklarının da aynı şekilde medyadan gördükleri davranışları örnek aldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin görüşlerine göre, kız çocuklarının erkek çocuklarına göre okulda da daha uyumlu bireyler gözlemlenmiştir.

Katılımcıların davranış biçimi kategorisinin ikinci kodu olan nazik-kibara ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

AÜ6: *Sevdiği karakterler prensesler gibi karakterler olduklarını söylemişim. Onların konuşma tarzını seviyor ve kızların onlar gibi konuşmaları yani nazik olmalarını, kibar bireyler olması gerektiğini düşünüyor.*

Ö2Ö3: *Medyada kızlar hep kibar nazik bireylerdir onun için, erkeklerin bu kavramlara o kadar da önem vermediklerini düşünür.*

Kız çocuklarına ait bulgular olarak belirtilen nazik-kibar kodda kız çocuklarının izledikleri karakterleri rol model aldıkları açıkça görülmektedir. Taklit ettiği kişilerin davranış ve hareketlerini günlük yaşantısında da kullandığı bulgusuna varılmıştır. Erkek çocuklarının kız çocuklarına göre nazik-kibar olmaya çok önem vermedikleri, medyada çoğunlukla kibar olmayan söylemlerde buldukları, kız çocuklarının ise nazik-kibar şekilde konuşmaya ve davranmaya önem vermelerinde medyanın önemli rolü olduğunu düşündükleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların üçüncü kod olan zayıf-korunmaya muhtaca ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

AÜ6: *Kızım prenses hikâyelerini ve oyunlarını sever. Prenses gibi olmayı ister. Ben de ona prensesim derim çok hoşuna gider. Bildiğim filmlerdeki gibi, onu kurtarılmayı, düşmanlardan korunmayı bekler kurmak istediği oyunlarda... Kendi halinde böyle mutludur, medyanın olumsuz etkisini görmüyorum.*

Ö2Ö6: *Sanırım en çok prenses gibi davranması konusunda etkiliyor. Serbest zaman oyunlarında en çok gözlemlediğim sürekli prenses rolü alır, tehlikede olup sanki kalesinden yardım beklemesi oluyor.*

Kız çocuklarına ait bulgular olarak belirtilen zayıf-korunmaya muhtaç kodu kız çocuklarının düşüncelerine göre belirtilmiştir. Ebeveynlerden annelerin görüşlerine göre, medyada prenseslerin özelliklerini, genel olarak medyada yansıtılan konum ve durumlarını günlük hayatlarında kendileriyle içselleştirme eğiliminde oldukları saptanmıştır. Bu bağlamda medyanın kız olmaya ilişkin yeri ve fikirlerini yönlendirmesine, tutum ve davranışlarında, oyun kurmalarında etkisinin fazlasıyla ortaya çıktığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların dördüncü kod olan anneye yardımcıya ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

BN3: İyi şekilde yönlendiriyor diye düşünüyorum. Kültürümüzü öğretiyor; erkekler erkek davranışlarını öğrenirken, kızlar da kız davranışını öğreniyor. Kızlar evde annesine yardımcı olurlar bunu kız çocuğu kendi ister, erkek çocuklarının ilgisini çekmez doğal olarak.

Ö1Ö3: Kızlar mutfakta vakit geçirmeyi severler, anneleriyle ev işlerini paylaşmaktan da hoşlanırlar gibi düşünürler. Medyada bu kareler yansıtılmaktadır. İşler ve görevler ev içinde kalıpcı yansıtılmaktadır ve Elif bunlardan hep bahseder ve oyunlarında uygular.

Kız çocuklarına ait bulgular olarak belirtilen ilk kod anneye yardımcıya ilişkin ortak görüşlerde oldukları saptanmıştır. Ebeveynlere ve öğretmenlere göre, kız çocukları medyada izledikleri çizgi filmlerde kız çocuğunun konumu ve ev içindeki işlerde annelerinin yaptıklarını örnek almaya çalışmaları, annelerine yardımcı olmaları medyanın etkilerinden de kaynaklanmaktadır. Ebeveynlerin görüşlerine bakıldığında bu durumun onları rahatsız etmedikleri, cinsiyet algısı açısından bir sıkıntı oluşturmadıkları bulgusu elde edilmiştir. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuklarının toplumsal cinsiyet algılarını değerlendirmelerinde farkındalıklarının az oldukları bulgusu saptanmıştır. Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında, kızların anneyi rol model aldıkları, kalıp yargısal görev ve sorumluluklarda annelerine yardımcı olmaları gerektiğini düşünmelerinde medyanın önemli bir rolü olduğunu düşünceleri saptanmıştır.

Katılımcıların güçlü-kuvvetli koduna ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

BÜ5: Erkekler güçlü-kuvvetlidir, kızlara yardımcı olurlar, çizgi filmlerde de tüm güç gerektiren işleri erkekler yaparlar diye düşünüyorum. Kızlar erkeklerden yardım isterler çünkü onlar erkekler kadar güçlü değildirler mesajları alıyordur doğal olarak.

Ö2Ö5: Medyada erkekler güçlü karakterlerdir ve en ağır eşyaları taşıyabilirler, buna güçleri yeter. Öğrencim de kızlara bu konuda destek olma çabasındadır, çünkü erkekler güçlüdür, sevdiği karakterleri güçlü-kuvvetlidir Miraç' m...

Erkek çocuklarına ait bulgular olarak belirtilen güçlü-kuvvetli kodda; medyada erkeklerin güçlü ve kuvvetli karakterleri görüp günlük yaşantısında da bunları örnek aldığı, genellikle kızları güçsüz görerek yardım ettikleri algısında oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin gözlemlerine bakıldığında, erkek çocuklarının kız çocuklarına göre okul içinde daha çok güç gösteren oyunlar oynadığını ve güçlü olduklarını düşündükleri için kız arkadaşlarına yardımcı olmaya çalıştıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların hareketli koduna ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

BÜ4: Medyada erkekler daha aktif yani hareketlidir. Kız çocuklarına göre daha hareketli, taşkın olmalarını cinsiyetine uygun olduğunu düşünüyorum, genelde bu şekilde beklenir.

Ö2Ö4: Medyadaki erkek karakterler genelde fazlasıyla hareket halinde yansıtılan bireylerdir. Sevdiği karakterlerden etkilenip, onu canlandırırken kendine erkeklerden takım kurarak canlandırmalar yaptığını gözlemlemiştir.

Erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha hareketli davranışlar gösterdiği bulgusuna varılmıştır. Erkek çocukları medyadan gördüğü hareketleri ve davranışları günlük yaşantısında uyguladığı gözlemlenmiştir. Ebeveynlerin görüşlerine bakıldığında, bu durumun onları rahatsız etmedikleri, cinsiyetine uygunluğu açısından bir sıkıntı oluşturmadıkları bulgusu elde edilmiştir. Öğretmenlerin gözlemlerine bakıldığında ise, erkek çocuklarının okul içinde oyun oynarken medyadan gördüğü karakterle kendini özdeşleştirip, arkadaşlarını da koordine edip oyunlar oynadığı gözlemlendiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların davranış biçimi kategorisinin rekabeti sevene ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

BÜ5: Medya önemlidir oğlum için. Her erkek çocuğu gibi araba yarışı, ya da bir sonraki levele yükselen yarışmalar oynar, rekabeti sever. Kız oyunlarını erkek olduğu için tercih etmiyor, bunları ayırıyordur.

Ö2Ö5: ...Sanırım bu çizgi filmde bir sahneydi. Arkadaşlarıyla oyun kurduğunda bu anı hep taklit eder, diğer arabalara çarparak da olsa en iyi araba kendi olmak ister, rekabet odaklıdır hep.

Erkek çocuklarına ait bulgular olarak belirtilen rekabeti seven kodda erkek çocuklarının medyada gördüğü erkek karakterlerin sürekli bir yarışın içerisinde, güç gösterisi gibi durumların içinde olmaları dolayısıyla rekabeti sevmeleri ile bağdaştırdıkları görülmüştür. Erkek çocukları medyada yansıtılan bu karakterleri gerek evde gerekse okulda sınıf içi oyun kurmalarında aynı oyun ve rolleri tercih ettikleri ve canlandırdıkları konusunda ebeveynler ve öğretmenlerin ortak görüş bildirdikleri saptanmıştır.

Katılımcıların oyun-oyuncak tercihi koduna ilişkin bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

BÜ4: İzlemekten keyif aldığı çizgi filmlerde hep bir araba yarışı vardır. Araba yarışlarını çok sever, genel olarak yarışmayı, yenmeyi çok sever. Rolü olduğunu düşünebiliriz belki.

Ö2Ö5: En sevdiği çizgi film Yardımcı Arabalar'dır. Oyununu çizgi filmdeki sahneye göre kurar, erkek oyunu diye düşünür ve arabaları yarıştıtır, virajı alır gibi yapar belirttiğim gibi.

Oyun-oyuncak tercihi koduna ilişkin evcilik ve bebek bakımı, yemek yapımı gibi oyunları kız çocuklarının tercih ettikleri düşüncesine dair ortak görüş bildirmişlerdir. Erkek çocuklarının ise oyun ve oyuncak tercihlerinde rekabet içeren yarış ve savaş oyunları erkek çocuklarının tercih ettikleri düşüncesine dair ortak görüş bildirmişlerdir. Buradan kız ve erkek çocuklarının kalıp yargısal bir düşünce ile oyun ve oyuncak tercihlerini oluşturdukları bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların oyun arkadaşı seçimi koduna ilişkin bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

Ö2Ö6: Bebeklerle oynamayı seviyor. Çizgi filmlerde gördüğü aile durumlarını oyunlaştırmaya çalışıyor. Prenses rolüne giriyor. Arkadaşları ile oynadığı zamanlarda ise bu arkadaş tercihini genellikle kızlardan yana kullanıyor.

Oyun arkadaşı seçimine ilişkin, çocuklarının kendi hemcinsini seçme eğilimde oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin bu durumun, çocukların medyada gördükleri oyun ve olayları taklit etmelerinden kaynaklı olduğunu düşündükleri saptanmıştır. Kızların mutfakta olduğunu gören kız çocuğu kız dolayısıyla kız arkadaşları ile oyunu oynamak istemekte, erkek çocukları ile medyada erkeklere yönelik oyunları gören çocuğun erkek arkadaşlarını tercih etmek istemelerini gözlemlemiştir.

Katılımcıların davranış biçimi kategorisinin rol model alma koduna ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

BÜ4: Beni rahatsız eden bir durum olmadı oğlum mavi istiyorsa istiyordur. Medyada da bu böyle en sevdiği karakter de hep mavi giyiniyor, özeniyorsa da doğaldır. Erkeklerin geneli mavi sever.

Ö2Ö4: Kendisiyle özdeşleştirmeye çalıştığı sevdiği bir çizgi film karakteri var, onun davranışlarını taklit eder, onun gibi davranır. Onun gözündeki erkek rol model bu karakterdir.

Kız ve erkek çocuklarının medyada gördükleri ve sevdikleri karakterleri kendilerine rol model aldıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Çocukların karakterin davranışlarını taklit ettikleri, sevdiği karakterlerin tercihlerini kendileri için de kabul ettikleri hem ebeveynler hem de öğretmenlerin ortak görüşü olarak belirtilmiştir. Ebeveynler için, çocuklarının biyolojik cinsiyetlerine uygun davranışlar gösterdikleri düşündükleri için medyanın davranışlara yansımada bir sorun görmedikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların tüketim alışkanlığı oluşturma koduna ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

BÜ7: Çizgi filmlerde de sevdiği karakterler süslü karakterlerdir. Onları taklit etmesi kız çocuğu olduğu içindir. Bu yüzden biz de satın alırız. Fazla isterse bu durumda müdahale ederiz.

Tüketim alışkanlığı oluşturma koduna ilişkin ebeveyn görüşlerinden bulgular elde edilmiştir. Ebeveynler kız çocuklarının sevdiği kız karakterleri, erkek çocuklarının sevdiği erkek karakterleri rol model olarak almalarını dolayısıyla tüketim ürünlerini bu medya karakterleriyle bağdaştırdıklarını belirtmişlerdir. Bu bakımdan ebeveynlerin çocuklarını biyolojik cinsiyetleri açısından değerlendirerek normal karşıladıkları fakat toplum cinsiyet algılarını değerlendirmede farkındalıklarının çok az olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ebeveynler için medya karakterlerini çocukların tüketim ürünlerine yönelik önemli etkisinin kabul edilerek, normal karşılandığı saptanmıştır. Normal karşılanmadığı tek durum bu ürünlere yönelik aşırıya kaçma durumlarında olmuştur.

Ebeveynlerin ve Öğretmenlerin Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarına Yönelik Medyanın Mesajlarını Anlamlandırmalarına İlişkin Yardım ve Çabalarına Ait Bulgular

Ebeveynlerin ve öğretmenlerin, çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik medyanın mesajlarını anlamlandırmalarına ilişkin yardım ve çabalarına ait görüşleri Tablo 2' de sunulmuştur.

Tablo 2.

Ebeveynlerin ve Öğretmenlerin, Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarına Yönelik Medyanın Mesajlarını Anlamlandırmalarına İlişkin Yardım ve Çabaları

Tema	Kategori	Kod
Kalıp yargısal görüşler	Bilinçsiz	Cinsiyetine uygun görme
Sosyal gelişimine ait görüşler	Kontrolcü	Şiddete yönelim durumları Öğretmenle işbirliğine yönelme
Cinsiyet eşitliğine dayalı çalışmalar	Bilinçli etkinlikler oluşturma	Sohbet başlatma Drama planlama Oyunlar oluşturma

Tablo 2'ye bakıldığında ebeveynlerin ve öğretmenlerin, çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik medyanın mesajlarını anlamlandırmalarına ilişkin yardım ve çabalarına dair üç tema bulunmaktadır. Ebeveynlerin ortak görüş bildirdiği ilk tema kalıp yargısal görüşler, ikinci tema ise sosyal gelişimine ait görüşlerdir, öğretmenlerin ortak görüş bildirdiği üçüncü tema ise cinsiyet eşitliğine dayalı çalışmalardır. İlk tema olan kalıp yargısal görüşler temasına ait bir kategori bulunmaktadır. Bu kategori bilinçsizdir. Bilinçsiz kategorisinin cinsiyetine uygun görme adında bir kodu bulunmaktadır.

Katılımcıların cinsiyetine uygun görme koduna ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

BN7: Medyanın rolüyle ilgili açıkçası ters bir durum görmedim gayet cinsiyetini yansıttığını düşünüyorum. Konuşmadık.

AÜ5: Cinsiyetine dair konuşmadık. Sevdiği karakterler de kendi cinsiyetinden... Bir sıkıntı ya da sorusu olmadı.

Ebeveynlerin, bazılarının çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik medyanın rolüne ilişkin bilinçsiz oldukları bulgusu saptanmıştır. Ebeveynlerin, çocukların davranışlarını cinsiyetlerine uygun olduklarını düşündükleri için çocuklarının medyadaki kalıp yargılarını anlamlandırmalarında bir yardım ve çabada bulunmadıkları saptanmıştır.

Tablo 2'ye bakıldığında ebeveynlerin ve öğretmenlerin, çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik medyanın mesajlarını anlamlandırmalarına ilişkin yardım ve çabalarına dair ikinci tema sosyal gelişimine

ait görüşlerdir. Ebeveynlerin görüşlerinden oluşturulan sosyal gelişimine ait görüşlerin bir kategorisi bulunmaktadır. Bu kategori kontrolcüdür. Kontrolcü kategorisinin şiddete yönelim durumları ve öğretmenle işbirliğine başvurma kodu bulunmaktadır.

Katılımcıların şiddete yönelim koduna ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

Ö1Ö6: Şiddete çok yönelen, sinir anında saldırganlaşan davranışları olmuştur. Annesi de evdeki çizgi filmde etkilendiğini gösteren davranışlarından bahsetmişti.

Bulgular incelendiğinde, annelerden bazılarının öğretmenlerle görüştüğü ama bu görüşmelerin toplumsal cinsiyet algılarına yönelik değil de çocuklarının şiddete yönelim ya da şiddete yönelik davranışlarında sevdikleri bir karakteri örnek aldıklarını gösteren davranışları üzerine olduğu fark edilmiştir. Görüşmelerin konusu ve görüşmeleri yapan kişinin anneler olması dikkat çekici bir bulgudur. Annelerin medyanın çocukları üzerinde şiddete yöneltme durumlarına dair önemli bir rolü olduğunu düşündükleri saptanmıştır.

Katılımcıların öğretmenle işbirliğine başvurma koduna ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

AN2: Bir film izledikten sonra oradaki güçlü lider karakterin taklitlerini günlerce sürdürdü. Bu tavırları sergilediğini öğretmenine belirttim.

Ö1Ö2: Bir dönem çok etkilendiği savaştı bir karakterin davranışlarını çok içselleştirmişti. Bu durumla ilgili anne ile görüşme yaptık. İşbirliği ile zamanla normal davranışlarına döndü.

Ebeveynlerin görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerle toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının medyada yansıtılması üzerine değil çocukların şiddete dayalı davranışları üzerine olmuştur. Toplum cinsiyet kalıp yargılarının medyada yansıtılması onları rahatsız etmemektedir. Ama şiddete dayalı davranışlar rahatsız etmektedir. Ayrıca öğretmenlerle işbirliği yapan ebeveynin anneler olduğu saptanmıştır.

Tablo 2'ye bakıldığında ebeveynlerin ve öğretmenlerin, çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik medyanın mesajlarını anlamlandırmalarına ilişkin yardım ve çabalarına dair üçüncü tema cinsiyet eşitliğine dayalı çalışmalardır. Temaya ait görüşler öğretmenlerin görüşlerinden oluşmaktadır. Cinsiyet eşitliğine dayalı çalışmalar temasının bir kategorisi bulunmaktadır. Bu kategori etkinlikler oluşturmaktır. Etkinlikler oluşturma kategorisinin üç kodu bulunmaktadır. Bu kodlar sohbet başlatma, drama planlama ve oyunlar oluşturmaktır.

Katılımcıların ilk kod olan sohbet başlatmaya örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

Ö2Ö6:Hira, benimle medyada gördükleri hakkında, sevdiği karakterlerin özellikleri hakkında konuşur. Bunlar kızlara yönelik hazırlanmış medya programlarıdır. Elsa ve Barbie programlarını, bunların oyuncaklarını çok sever. Ben de onunla sohbet ederim. Ona bu bebeklerin dışında bebeklerin de güzelliğinden bahsederim, daha sade ve cinsiyet özellikleri kalıp yargısal olmayan, kendisine örnekler veririm.

Öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, sohbet başlatma koduna ilişkin öğrencilerini dinleyerek, düşüncelerini anlamlandırmaya çalıştıkları ve bunun üzerine öğrencileriyle konuştukları bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretmenler bilinçli davranarak konuşmalar başlatmış, toplumsal cinsiyet eşitliğine dair savunmalarda bulunmuş ve öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarına yönelik bakış açılarını yeniden inşa etme çabasında oldukları saptanmıştır.

Katılımcıların bilinçli etkinlikler oluşturma kategorisinin ikinci kodu drama planlamaya ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

Ö1Ö3: Diğer öğrencimde de olduğu gibi eşit olduklarını hissetmeleri ve içselleştirmeleri için konunun odaklarına bakarak önemle savunduğum drama çalışmasını devreye sokarım.

Öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, drama planlama kodunda öğretmenlerin çocukların özelliklerine göre en etkili olacak yolu tercih etmeye çalıştıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Çocukların cinsiyet eşitliğine dayalı düşünceleri için, onların cinsiyetçi kalp yargılarını yeniden inşa etmenin yaratıcı yollarını aramış ve uygulamışlardır. Uygun zamanı bekleyip, drama çalışmaları planlayarak bu tutum ve davranışları çocuklarda azaltmaya çalışmışlardır.

Katılımcıların bilinçli etkinlikler oluşturma kategorisinin üçüncü kodu oyunlar oluşturmaya ilişkin açıklamalarına örnek olabilecek bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

Ö1Ö1:Zaman zaman konuşuruz. Defne genelde çizgi filmlerde gördüklerinden bahseder. Kalıp yargısal paylaşımları olduğunda ona eşitlikten bahsederim. Sohbetle eğer gelişimini olumlu yönde etkilerken hemen ardına bir oyun planlarım ve ona önceden erkeklerin yapabileceğini düşündüğü bir rol veririm.

Oyunlar oluşturma koduna ilişkin öğretmenlerin çocukların özelliklerine göre en etkili olacak yolu tercih etmeye çalıştıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Çocukların cinsiyet eşitliğine yönelik fikirler inşa etmesi için, onların cinsiyetçi kalıp yargılarını yeniden inşa etmenin yaratıcı yollarını aramış, her rolü her öğrencisinin yapabileceğine dair toplumsal cinsiyet eşitliğine dair mesajları öğrencilerine vermeye çalıştığı saptanmıştır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma kapsamını okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarında medyanın rolüne ilişkin ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin bakış açılarının incelenmesi olup, bu amaçla konuya ilişkin literatürde yer alan benzer çalışmalar bu araştırmanın bulgularıyla ele alınmıştır. Bu çalışmada ilk olarak, ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşlerine göre medyanın çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik rolü incelenmiştir. Ebeveynler ve öğretmenlere göre, çocuklar medyadan, toplumun belirlemiş olduğu cinsiyetlerine uygun uyarıcıları, normlar tarafından beklenen davranışları edinmişlerdir. Böylece medyada ortalama biçim ve görüntü olarak bedensel farklılıkları çok fazla olmayan kadın ve erkeklerin davranış ve tutum, görünüşlerine göre kategorilerle farklılaştırıldığı çocukların düşüncelerinde de, tercihlerinde de yer etmiştir. Alan yazın incelendiğinde, araştırma bulguları Türkiye’ de medya ve toplumsal cinsiyet ile ilgili araştırmalarda; çizgi filmlerde (Oruç, Tecim & Özyürek, 2011; Türkmen, 2012; Yağan Güder, Ay, Saray & Kılıç, 2017), reklamlarda (Uray & Burnaz, 2003; Sabuncuoğlu, 2006; Uluyağcı & Yılmaz, 2007; Çankaya, 2009; Gündüz Kalan, 2010; Bakır & Palan, 2010; Alabay & Yağan Güder, 2014, Karaca & Papatya, 2011; Arslan, 2015, Şenkal, 2016), yurtdışında (Calvert, Kotler, Zehnder & Shockey, 2003, Malhojt-Lee, 2018; Marsh vd., 2005; Morrison & Shaffer, 2003; Ogletree vd., 2004; Perea, 2015, Seidler, 2008) medyada kadın ve erkeğe yönelik toplumsal cinsiyet ayrımını besleyen kalıp yargısal mesajlar (kadınlar için, güçsüz, eril güce muhtaç, süslü, güzel, ev işlerinden ve çocuk bakımından sorumlu, genellikle ev içerisinde zaman geçiren; erkekler için, güçlü, meraklı, araştırmacı, evin geçiminden sorumlu, genellikle evin dışarısında zaman geçiren) olduğu bulgularıyla paralellik göstermektedir. Ayrıca ebeveynlere ve öğretmenlere göre çocukların popüler kültürün etkisinde fazlasıyla kaldıkları, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına göre seçimde buldukları, medyada masalsı karakterlerden, tercih ettikleri kişilerden (kızlar için prensesler, erkek için süper kahramanlar) etkilendikleri ve onlar gibi davranmaya çalıştıkları bulgusu elde edilmiştir. Gelecekte, medyanın kız ve erkek çocuklarının dış görünüşlerinin nasıl olması gerektiğine dair (kızlar için; güzel, süslü, bakımlı, erkekler için; güçlü ve kaslı görünüm) yaptırımının olması ideal beden algısına sahip olmalarına neden olacaktır. Dolayısıyla tüketim toplumunun bir parçası olarak nasıl ideal beden algısına sahip olmaları, bireyin özünün kaybına neden olacaktır. Bu bağlamda medyada sunulanların tüketime hizmet etmesi için popüler kültüre dayalı olmaları ve popüler kültür ikonuna haline gelmeleri desteklenmektedir.

Bu bulgular ışığında medyada açıkça belirtilen kalıp yargıların, ebeveynler tarafından desteklenildiği, ebeveynlerin geleneksel rol ve beklentilerinin de cinsiyet kalıp yargısal dağılımında olduğu saptanmıştır. Bu sebeple ebeveynlerin de bu bağlamda pekiştirici söylem ve davranışlarda buldukları çocuklarının cinsiyetlerine göre bu şekilde ayırım yapmalarını normal buldukları düşüncesine sahip oldukları

belirlenmiştir. Maccoby ve Jacklin (1974), ebeveynlerin kalıp yargılarının, kız ve erkeğe dair stereotiplerini, çocuklarını tanımlamaları, sundukları teklifler gibi alanlarda etkili olduklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular, radikal feminist kuramcıların öne sürdüğü, ailelerin çocuklarını ataerkil ideolojilerin rol, mizaç ve statü kategorisince öngörüldüğü tutum içinde toplumsallaştırdığını karşımıza çıkarmaktadır. Davranışların bireysel değil de sosyal bağlam içinde oluştuğunu unutmamamız gerekir. Farklı meslek gruplarından yetişkinlerle toplumsal cinsiyet üzerine, sağlık sektöründe (Çelik Bekleviç, 2013), pazarlama sektöründe (Kaya, 2019), yönetim alanında (İşler, 2017), spor alanında (Serdar, 2019), yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu araştırmanın bulgularına benzer kalıp yargısal stereotiplere ve ataerkilliğin varlığına rastlanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla araştırma bulguları açısından değerlendirdiğimizde kadını toplumdaki hak ettiği yere yükseltmeye çalışan feminizm kuramcılarının, kadın erkek stereotipleri karşımıza çıkmıştır.

Öğretmenler ise, medyanın iletilerine yönelik çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargısı algılarına karşı bilinçli davranarak, çocuklarda cinsiyet eşitliğini yeniden inşa etmeye yarayacak etkinlik ve çalışmalarda bulunmuşlardır. Araştırmadan elde edilen bu bulgular, Eğitimsen' in (2010), Tezer Asan' ın (2010) öğretmenlerin kalıp yargısal oldukları bulgularıyla çelişmektedir. Seyitoğlu, Güneş ve Gökçe' nin (2015) çalışmasında, daha ileri yaş grubunun genç yaş grubuna göre daha kalıp yargısal tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Bu noktada bu çalışmada öğretmenlerin 24 yaşında olmaları, ebeveynlerin ise; annelerin yaş ortalamalarının 37, babaların yaş ortalamalarının 42 olması, kuşak farkından ve çocuk gelişimi üzerine aldıkları pedagojik eğitimden kaynaklı olarak bakış açılarındaki farklılıkların nedeni olarak düşünülmektedir. Medyada toplumsal cinsiyeti inşa eden kültüre öğretmenlerin karşı çıkarak sınıf içerisinde eşitliğe dayalı düzen sağlamaya çalışmaları, kalıp yargısız bir düzen için çabaladıklarını göstermiştir. Kültürel feminizm ve liberal feminizm savunucuları (Donnovan, 1997) eleştirel düşünme ve gelişimin önemini vurgularlar. Bu çalışmada öğretmenlerin medyanın kalıp yargısal mesajlarına karşın toplumsal cinsiyet eşitliği adına öğrencileri olumlu etkileme çabalarında çeşitli yöntemler kullandıkları saptanmıştır. Feminist kuramcılar, toplumsal cinsiyetin, cinsiyete bağlı olarak ortaya çıkan kültürel bakış açıları olduğunu söylemektedirler. Sayılan (2012) çalışmasında öğretmenlerin sınıfta yapılan cinsiyet kalıp yargısal tutum ve davranışlara sessiz kaldığını ve sorgulamadığını saptamıştır. Fakat bu çalışmada öğretmenlerin sorgulayıp, tüm sınıfa açıklamalar yaptığı cinsiyet eşitliğinden bahsettiği bulgularda farklılık saptanmıştır.

Bu çalışmada ikinci olarak, ebeveynlerin ve öğretmenlerin, çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik medya mesajlarını anlamlandırmalarına ilişkin yardım ve çabalarına dair görüşleri incelenmiştir. Bulgular değerlendirildiğinde ebeveynlerden özellikle annelerin medya programları ve çizgi film karakterleri hakkında çocuklarıyla konuşmalarının, her ne kadar toplumsal cinsiyet algılarına yönelik konuşmamış olsalar da medyadaki olaylar ve karakterler hakkında olması çocuğun düşünce ve davranışlarını değiştirdiğini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca bu konuşmaların erkek çocuklarına anneleri tarafından yapılmış olması, Maccoby ve Jacklin (1974)' in belirttiği, babaların erkek çocuklarına yetişkin akran rolü oynayabilecekleriyle örtüşmektedir. Feminizm kuramcılarının göre, toplumsal cinsiyete yönelik algılardaki en önemli unsurlardan birinin aile kurumu gibi yapısal unsurlardır. Ebeveynlerin medyanın çocukların toplumsal cinsiyet algısındaki yönelik rolüne ilişkin bir sakınca görmedikleri, cinsiyetlerine uygun kalıp yargısal söylem ve davranışlarda bulunmalarını doğal buldukları belirlenmiştir. Bu durum toplumun kadın ve erkek rollerine dair geleneksel rol ve beklentilerinin medyada yansıtılmasından rahatsız olmadıklarını göstermektedir. Marksist feminist kuramcılardan Foreman, kadınların duygusal alanın temsilcileri olarak yer aldıkları konumun cinsiyetine dair olumsuz toplumsal cinsiyet algısı meydana getirdiğini savunur (Donnovan, 1997). Oysaki varoluşçu feminist teorisi, kadının bir birey olarak kendi benliğini oluşturması, insanın amacının üretmek ve geleceği biçimlendirmek olduğunu savunur. Fakat elde edilen bulgulara bakıldığında geleneksel rol ve beklentilere sahip ebeveynler, ataerkilliğin

varlığını kabul eden anneler ve çocuklarının bu doğrultuda düşünmesini normal karşılayan ebeveynlere sahip oldukları saptanmıştır.

Genel olarak bu araştırmada ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında, çocukların toplumsal cinsiyet algılarına yönelik medyadan kalıp yargısal mesajlar aldıkları ve yaşamlarında ortaya koydukları sonucu elde edilmiştir. Dolayısıyla medya programlarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına hizmet ettiği düşünülebilir. Çocuklara toplumsal cinsiyete yönelik bilgi; yetişkinler tarafından aile içinde ebeveyn etkileşimleri, rol modelleme, istenilen davranışları ödüllendirme, onaylama ya da onaylamama aracılığıyla verilir (Maccoby, 1999). Çocukların kalıp yargısal toplumsal cinsiyet algılarının kaynağının; ebeveyn gözlemleri, model alma, ebeveynlerin ataerkil söylem ve pekiştiricileri, yazılı ve görsel medyada yer alan çizgi filmler, animasyonlar, çocuk programlarının aynı stereotipleri yansıtmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu sonuçlar; çocukların ebeveynleri ve medya ile olan etkileşimlerin, diğer bireylerle kurdukları ilişkileri, toplumsal hayata bakışları, tercih ve tutumları üzerindeki etkisini göstermektedir. Bu açıdan; medyadaki kalıp yargısal stereotipler ve ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algısına yönelik tutum ve düşünceleri, çocukların toplumsal cinsiyet algısında, davranış ve tercihlerini toplumsal normlara göre şekillendirmede önemli etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklara hem eril hem dişil özellikleri barındıran androjen cinsiyet rolüne ilişkin deneyimlerin sunulması gerekmektedir. Bu bağlamda, öncelikle ebeveynlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalıklarını arttırılabilir ve çocuklarını da aynı şekilde yönlendirmeleri sağlanabilir. Medyanın iletileri hakkında ebeveynlerin bilinçlendirilmesi amacıyla medya mesajlarını anlamaya yönelik, medya okuryazarlığı ile alakalı seminerler düzenlenmesi önerilebilir. Böylece medya iletileri, çocukların hem toplumsal cinsiyet algılarına yönelik hem de diğer gelişim alanlarının desteklenmesi için çocuklara uygun dil ile anlatılabilir. Bu araştırma kapsamında medyanın çocuklara kalıp yargısal mesajlar verdiği, geleneksel rol ve beklenen normları sürdürdüğü açıktır. Dolayısıyla medyada kapsamlı bir değişime gidilerek cinsiyet eşitliğine dayalı, özellikle kadınların konumunu dikkate alan daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak çocuklar için hazırlanan programların içerikleri program yapımcıları tarafından çocuklar ile yakın ilişki içinde olan diğer meslek elemanlarının da önerileri doğrultusunda düzenlenebilir. Konunun daha derinlemesine anlaşılmasının önemini ortaya çıkmasıyla, basın ve yayın organlarını toplumsal cinsiyet bakış açısıyla ele alan çalışmaların arttırılması önerilmektedir.

Kaynakça/Reference

- Adak, Özdemir, A. & Ramazan, O. (2012). Çizgi filmlerin çocukların davranışları üzerindeki etkisinin anne görüşlerine göre incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35, 157-173.
- Alabay, E. & Yağan Güder, S. (2014). Oyuncak reklamlarının mesajı: “Bana cinsiyetini söyle, sana oyuncuğımı söyleyeyim... Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1. Dil, Kültür ve Edebiyat Çalıştayı Talât Sait Halman’a Armağan Kitabı. 1-16.
- Altıncılık, Z. & Özkan, H. (2014). Televizyon izlemenin 1-6 yaş çocuk sağlığı üzerindeki etkilerine yönelik annelerin tutum ve davranışlarının belirlenmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 4(3), 186-194.
- Amott, M. & Matthaiei, J. (1981). *Race, gender and work (multi-cultrel economic history of women in the united states-revised edition*, Boston MA: South End Press
- Arslan, E. (2015). Türk televizyon reklamlarında betimlenen erkek ve kadın karakterlerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 235-251.
- Asena, M. (2009). Gıda reklamlarının okul öncesi çocuklar üzerindeki etkilerinin anneler tarafından değerlendirilmesi. Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bakır, A. & Palan, K. M. (2010). How are children’s attitudes toward ads and brands affected by gender-related content in advertising? *Journal of Advertising*, 39(1), 35-48.
- Bandura, A. (1982). Psychology of chance encounters and life paths. *American Psychologist*, 37, 747-755.
- Bearman, M. (2019). Eliciting rich data: A practical approach to writing semi-structured interview schedules. *Focus on Health Professional Education: A Multi-disciplinary Journal*, 20(3), 1-11.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (1995). Okul öncesi çocuklara yönelik televizyon programları içinde çizgi filmlerin çocukların gelişimine ve iletişimine etkileri. Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Calvert S. L., Kotler, J. A., Zehnder, S. M. & Shockey, E. M. (2003). Gender stereotyping in children’s reports about educational and informational television programs. *Media Psychology*, 5, 139-162.
- Çankaya, M. (2009). Geleneksel? Modern? Veya her ikisi? Türk televizyon reklamlarında toplumsal cinsiyet temsili. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 279-295.
- Çelebi, E. (2022). Medyanın toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 822-829.
- Çelik Bekleviç, A. (2013). Bir Üniversite Hastanesi Araştırma Görevlilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği ve Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Rollerine Algısının Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Deniz, A. (2016). Medya ve toplumsal cinsiyet. S. Yağan Güder (Ed.). *Erken çocuklukta cinsel eğitim ve toplumsal cinsiyet içinde* (119-137). Ankara: Eğiten Kitap.
- Donnovan, J. (1997). *Feminist Teori*. (Çev.: A. Bora, M. Ağduk Gevrek, F. Sayılan), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eğitim Sen. (2010). “Özgürlüğümüz için örgütleniyoruz” II. Kadın kurultayına giderken. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Furnham, A., & Paltzer, S. (2010). The Portrayal of men and women in television advertisements: An updated review of 30 studies published since 2000. *Scandinavian Journal of Psychology*, 51(3), 216-236.
- Gander, M. J. & Gardiner, H. W. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (Çev.: B. Onur), İstanbul: İmge Kitabevi.
- Gündüz Kalan, Ö. (2010). Reklamda çocuğun toplumsal cinsiyet teorisi bağlamında konumlandırılışı: kinder reklam filmleri üzerine bir inceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | Istanbul University Faculty of Communication Journal*, 1 (38), 75-89. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/iuifd/issue/22852/244011>

- Hains, R. C. (2007). *Negotiating girl power: Girlhood on screen and in everyday life* (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 304809850).
- Hilçenko, S., & Jakovljević, N. (2019). Technology addiction in children.
- Hollander, S. Z. (2001). *Socialization influences on the acquisition of gender constancy*. Yeshiva University, New York, USA.
- Huntemann, N. & Morgan, M. (2001). Mass media and identity development. In D. G. Singer & J. L. Singer (Eds.), *Handbook of children and the media* (pp. 309-322). Thousand Oaks, CA: Sage.
- İşler, L. (2017). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında sağlık alanında kadın yöneticiler. Yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- İvrendi, A. & Adak Özdemir, A. (2010). Mothers' evaluation of cartoons' influence on early childhood children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 2561-2566.
- Kalafat Çat, A. (2018). Reklamlardaki çizgi film karakterlerinin çocuk tüketicilerin satın alma davranışlarını etkileme biçimi. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 3(5), 155-171.
- Kandır, A. & Alpan, U. Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38.
- Karabulut, Ü. (2003). Televizyonun okul öncesi dönem çocukları üzerindeki etkisi konusunda öğretmen ve anne-baba görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaca, Y. & Papatya, N. (2011). Reklamlardaki kadın imgesi: Ulusal televizyon reklamlarına ilişkin bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 479-500. (erişim adresi: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423912701.pdf>, erişim tarihi: 26.09.2020)
- Kaya, S. (2019). Pazarlama alanındaki mesleklere ilişkin toplumsal cinsiyet algısı: Doğrudan ve dolaylı ölçüm tekniklerine ilişkin bir araştırma. Trabzon Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Anabilim Dalı, Trabzon.
- Köker, E. & Karaaslan, H. (2011). Medya. Y. Ecevit ve N. Karkiner, (Ed.), *Toplumsal cinsiyet çalışmaları içinde* (96-116). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kurugöl, Z., Yenigün, A., Kusin, N., & Özgür, T. (1994). Üç On iki Yaş Grubu Çocuklar Üzerine Televizyonun Etkileri ve Ailelerin Televizyon Hakkında Düşünceleri. *Türk Pediatri Arşivi*, 29 (1). Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/tpedar/issue/13254/159985>
- Maccoby, E. E. (1999). *The two sexes* (3rd. ed.). England: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Maccoby, E. E. & Jacklin, C. N. (1974). *The psychology of sex differences*. California: Stanford Uni. Press.
- Malhoyt-Lee, J. (2018). Precursors of sexualization: perspectives of mothers and female teachers regarding the influence of the media on 4 year old girls' gender identity development. Florida Atlantic University. May 2018.
- Marsh, J., Brooks, G., Hughes, J., Ritchie, L., Roberts, S. & Wright, K. (2005), *Digital Beginnings: Young Children's Use of Popular Culture, Media and New Technologies*, Ed. Jackie Marsh, Sheffield: BBC Worldwide.
- Morrison, M. M. & Shaffer, D. R. (2003). Gender-role congruence and self-referencing as determinants of advertising effectiveness. *Sex Roles*, 49(5/6), September.
- Nikken, P. (2021). The touch-screen generation: Trends in Dutch parents' perceptions of young children's media use from 2012–2018. *Communications*.
- Ogletree, S. M., Martinez, C. N., Turner T., R., & Mason, B. (2004). Pok'emon: Exploring the role of gender. *Sex Roles*, 50, 851-859.

- Onay, C. Z., & Kıyılıoğlu, L. (2021). Dijital oyunlarda kadın ve erkek temsiline toplumsal cinsiyet işaretleri bağlamında değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(41), 955-993.
- Oruç, C. Tecim, E. & Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modeller ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(48), 281-296.
- Pehlivan, V. P. (2017). Toplumsal cinsiyet bağlamında kuramsal yaklaşımlar: Bir literatür taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(31), 497-521.
- Patton, M. Q. (2018). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri, (Çev. Ed: Bütün, M. & Demir, S.B.). 2. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Perea, K. (2015). Girl Cartoons Second Wave: Transforming the Genre. *Animation: An Interdisciplinary Journal*, 10/3, 189-204.
- Rideout, V. (2017). *The Common Sense census: Media usage by kids age zero to eight*. San Francisco, America.
- Sabuncuoğlu, A. (2006). Televizyon reklamlarında toplumsal cinsiyet. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Sayılan, F. (2012). *Toplumsal cinsiyet ve eğitim; olanaklar ve sınırlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Seidler, V. J. (2008). Gender, Global ethics and human rights. A. M. Gonzalez & V. J. Seidler (Eds.), in *Gender globalized World identities* (pp:305-310). New York: Humanity.
- Serdar, M. (2019). Spor alanlarında toplumsal cinsiyet algısı (Basketbol hakemleri örneği). Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı.
- Seyitoğlu, D. Ç., Güneş, G. & Gökçe, A. (2015). İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi, *Medicine Science*. 5(1):102-16.
- Strauss, A. & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research*. Sage publications.
- Şahin, M. K., Çoban, A. & Karaman, N. G. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin medyanın çocukların beslenme alışkanlıkları ve bozuklukları üzerindeki etkisine yönelik bakış açıları. *Elementary Education Online*, 17(1).
- Şenkal, Y. (2016). Feminist kuramlar bağlamında reklamda kadın imgesine bakış. *ABMYO Dergisi*, 42, 91-114.
- Temiz Z, Cin FM (2017). Okul öncesi eğitimde cinsiyet eşitliği üzerine betimsel bir çalışma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14:940-965.
- Tezer Asan, H. (2010). Ders kitaplarında cinsiyetçilik ve öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının saptanması. *Fe Dergisi*, 2(2), 65-74.
- Toran, M. (2017). Çocukluk eğitimi için sürdürülebilir kalkınma: Türkiye kökenli yayınlara yönelik bir değerlendirme. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 33- 44.
- Trigwell, K. (2000). Phenomenography: Variation and discernment. In C. Rust (Ed.), *Improving student learning. Proceedings of the 1999 7th International Symposium* (pp. 75-85). Oxford, UK: Oxford Centre for Staff and Learning Development.
- Tuncer M, Şen BG (2018) Okul öncesi eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik Türkiye’de yapılan çalışmalar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5:870-882.
- Tümkan, F. (2007). Televizyondaki şiddetin çocuklar üzerindeki etkisi. *KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Milli Eğitim Dergisi*, 1, 65-88.
- Türkkent, E. (2012) Okul öncesi dönem çocuklarının televizyondan etkilenmeleri konusunda anne ve öğretmen görüşleri. Yüksek lisans tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Türkmen, N. (2012). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2), 139-158.
- Uluyağcı, C. & Yılmaz, R. A. (2007). Televizyon reklamlarında çocuğa ilişkin toplumsal cinsiyet rollerinin sunumu. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 6, 141-157.
- UNDP (2022), Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri. Erişim Tarihi: 25.05.2022. [undp.org/tr/turkey/press-releases-undp-raporuna-gore-turkiye-nin-toplumsal-cinsiyet-esitligi-performansi](https://www.undp.org/tr/turkey/press-releases-undp-raporuna-gore-turkiye-nin-toplumsal-cinsiyet-esitligi-performansi).
<https://www.undp.org/sustainable-development-goals#gender-equality>

- Uray, N., & Burnaz, S. (2003). Türk Televizyon Reklamlarında Cinsiyet Rollerinin Portföyünün İncelenmesi. *Seks Roller*, 48, 77-87.
- Ünal, N., & Durualp, E. (2012). Televizyonun Okul Öncesi Çocuklar Üzerindeki Etkisi, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 93-104.
- Velandia-Morales, A., & Rincon, J.C. (2014). Gender roles and stereotypes used through tv advertisements. *Universitas Psychologica*, 13(2), 517-527.
- Yağan Güder, S. (2014). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarının İncelenmesi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yağan Güder, S., Ay, A., Saray, F. & Kılıç, İ. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları açısından incelenmesi: Niloya örneği. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 96-111.
- Yavuz Ş. (2007). Çocuklar ve Toplumsal Cinsiyeti Biçimlendirmede Televizyonun Rolü. 4. *Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi*, (Vol. I), İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

The purpose of this research is to examine the perspectives of parents and teachers regarding the role of media in the perception of gender in preschool children. In this context, this research aimed to reveal what children's discourse and behaviours are, how parents and teachers interpret them, how they direct them, and what role the media plays, regarding the role of media in children's perceptions of gender.

2. METHOD

The research was planned as a phenomenological approach, one of the qualitative research methods, in order to explore the perspectives of parents and teachers regarding the role of media on gender perceptions of researcher children, to reveal and analyse their experiences. The phenomenological approach describes the experiences of people (Patton, 2018, s.106). In the first-order approach the researcher tries to describe the phenomenon by oneself. In the second-order approach the researcher takes into account the perceptions of the individuals participating in the study (Trigwell, 2000). In this research, children's perceptions of gender (first-order approach) were considered appropriate since the experiences and perspectives of their parents and teachers (second-order approach) who constitute the study group of the research were taken into account. The research study group consist of 32 parents and 2 teachers from each of the two pre-primary education institutions selected by purposeful criterion sampling method, 8 parents for each kindergarten and 1 teacher for their children. Semi- structured interview method is used for these interviews. In the semi-structured interview forms, questions were asked to parents and teachers to determine what their observations were, regarding the media role on children regarding gender perceptions, how they interpret and how they guide children's discourse and behaviour. Content analysis was made to investigate the subject in depth by creating a suitable theme and code from these data.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

According to the opinions of the parents and teachers, it was concluded that the children identified the messages they got from the media with their own lives such as their appearance, clothing styles, behaviours, preferences and choices regarding the role of the media in children's perceptions of gender. As reported by parents and teachers, it has been found that the important indicators showing that children's stereotypical behaviours are affected by the media are generally due to the imitation of the characters in the media. Children imitate their favourite characters and create the boy/girl dichotomy in this way. This reveals the effect of the characters they take as role models on children's perceptions of gender. It has been concluded that parents' help and efforts to make sense of media messages in children's perceptions of gender, especially parents' perspectives are limited, their discourse on equality is insufficient in their guidance, and they realize the existence of the patriarchal order and see no harm in maintaining it. It was observed that both parents realized behaviours and discourses appropriate to gender roles in children, but did not intervene. It has been noticed that there is no problem when looked from the perspective of the parents, in their attitudes and behaviours that are appropriate for their gender and expected by the society. It was finalized that mothers who have boys made awareness speeches only in cases of increased violence, not on the role of the media in children's perceptions of gender. It was deduced that fathers, on the other hand, accepted this situation as the nature of masculinity and considered it normal to be reflected in this way in the media. In addition, it was concluded that fathers do not spend much time with their children on this issue and that their mothers are responsible for taking care of their children. As for the teachers, stereotypical messages of the media are about the gender perceptions which they observed in the classroom in both samples or mentioned by the child. It was resulted that the teachers try to reconstruct their perspectives by making plans which best comprehended by the children and by creating cognizant activities to raise consciousness about gender equality. In conclusion, when the views of parents and teachers are examined in this research, it is concluded that children receive stereotypical messages from the media regarding their gender perceptions and reveal them in their lives. The source of children's

stereotypical gender perceptions is thought that parent observations, modelling, patriarchal discourse and reinforcements of parents, cartoons, animations and children's programs in the written and visual media reflect the same stereotypes. These results show the effects of children's interactions with their parents and the media in their relationships with other individuals, their views on social life, their preferences and attitudes. In the future, the sanction of the media on how girls and boys should look (for girls; beautiful, fancy, well-groomed, for boys; strong and muscular appearance) will cause them to have an ideal body perception. From this point; The stereotypes in the media and the attitudes and thoughts of parents towards gender perception appear as one of the important factors in shaping children's perceptions of gender, their behaviours and preferences according to social norms. Teachers, on the other hand, acted consciously against children's perceptions of gender stereotypes regarding the messages of the media, and carried out activities and studies that will help rebuild gender equality in children. In this study, the fact that teachers are 24, the average age of the mothers is 37, and the average age of the fathers is 42, is thought to be the reason for the differences in their perspectives due to the generation gap and the pedagogical education they received on child development. Within the scope of this research, it is clear that the media gives stereotypical messages to children and maintains traditional roles and expected norms. Therefore, it can be said that there is a need for more comprehensive research based on gender equality, especially considering the position of women, by making a comprehensive change in the media.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Kapadokya Üniversitesi

Etik değerlendirme kararının tarihi: 03.02.2020

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2020.01

ARAŞTIRMACILARIN KATKI

Araştırma yüksek lisans tezinden üretilmiştir. 1. yazarın araştırmaya katkı oranı %50, ikinci yazarın araştırmaya katkı oranı %50'dir. 2. Yazar araştırmaya danışmanlık yapmıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı yoktur. Bu nedenle araştırmada potansiyel bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.